

POSTANOWIENIE

Dnia 30 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Jacek Barczewski
Protokolant:	st. sekr. sąd. Agnieszka Najdrowska

po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2022 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z wniosku W. G. (1)

z udziałem A. G. (1), S. G.

o podział majątku wspólnego, częściowy dział spadku po R. G. (1) i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji wnioskodawczyni W. G. (1) i uczestnika A. G. (1) od postanowienia Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt I Ns 900/16,

p o s t a n a w i a:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w części, w ten sposób że:

- w punkcie IV. 2 ustalić wartość nieodpłatnego przysporzenia poczynionego przez spadkodawczynię na rzecz wnioskodawczyni W. G. (1) na nabycie nieruchomości objętych obecnie księgą wieczystą (...) na kwotę 666.500 (sześćset sześćdziesiąt sześć tysięcy pięćset) zł,

- w punkcie V zasądzić od wnioskodawczyni W. G. (1) na rzecz uczestnika A. G. (1) kwotę 806.307,81 (osiemset sześć tysięcy trzysta siedem 81/100) zł tytułem dopłaty związanej z częściowym działem spadku, płatną w terminie do dnia 30 czerwca 2022 r., z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia temu terminowi,

II. oddalić apelację wnioskodawczyni,

III. oddalić apelację uczestnika A. G. (1) w pozostałej części,

IV. oddalić żądania wnioskodawczyni i uczestnika A. G. (1) o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego,

V. nakazać ściągnąć od wnioskodawczyni i uczestnika A. G. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwoty po 3.083,34 (trzy tysiące osiemdziesiąt trzy 34/100) zł tytułem wydatków poniesionych na opinię biegłego w postępowaniu odwoławczym.

SSO Jacek Barczewski

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni W. G. (1) wniosła o dokonanie częściowego działu spadku oraz zniesienia współwłasności po zmarłej w dniu 24 marca 2016r. R. G. (1). Żądanie dotyczyło podziału nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości S.. Wnioskodawczyni wnosiła o przyznanie jej wszystkich nieruchomości i zasądzenie na rzecz uczestnika dopłaty stosownej do wysokości przysługującego mu udziału. W uzasadnieniu wnioskodawczyni podała, że w dniu 24 marca 2016 r. zmarła matka jej i uczestnika postępowania R. G. (1). Spadek po niej nabyli na podstawie ustawy mąż S. G., córka W. G. (1) oraz syn A. G. (1) po 1/3 części każde z nich, co zostało stwierdzone aktem poświadczenia dziedziczenia, sporządzonym przed Notariuszem M. S. w Kancelarii Notarialnej w O. w dniu 13 kwietnia 2016r., Rep.(...) Następnie S. G. umową darowizny z dnia 10 maja 2016r. darował wnioskodawczyni przysługujące mu udziały w przedmiotowych nieruchomościach. Wnioskodawczyni wniosła o przyznanie prawa własności tychże nieruchomości na jej własność, albowiem jest zarejestrowanym rolnikiem, większościowym współwłaścicielem nieruchomości, przez wiele lat pomagała bratu i ojcu w prowadzeniu gospodarstwa, zarządzaniu majątkiem oraz przez wiele lat występowała jako ich formalny pełnomocnik. Wnioskodawczyni wskazała, że na skutek ustaleń rodzinnych darowała bratu – uczestnikowi A. G. (1) swój udział wynoszący 1/2 część w nieruchomości położonej w miejscowości T., w zamian za co rodzice mieli darować wnioskodawczyni nieruchomość położoną w S.. Nagła śmierć matki uniemożliwiła realizację tych porozumień.

Uczestnik A. G. (1) poparł wniosek o dokonanie częściowego działu spadku i zniesienia współwłasności opisanych we wniosku nieruchomości, jednakże zaproponował inny sposób podziału gospodarstwa rolnego. Według wiedzy uczestnika, w skład spadku wchodzi także środki pieniężne, zgromadzone na rachunkach bankowych, sprzęt rolniczy oraz pojazdy mechaniczne. Uczestnik podał, że R. G. (1) oraz S. G. pozostawali w ustawowej wspólności majątkowej. Uczestnik podał, że zaproponowany przez wnioskodawczynię sposób działu spadku uniemożliwi mu dalsze prowadzenie gospodarstwa. Uczestnik wskazał, że nie był obecny przy ustaleniach dotyczących darowizn opisanych przez wnioskodawczynię, natomiast z jego wiedzy wynika, że wnioskodawczyni otrzymała od rodziców szereg darowizn, przede wszystkim nieruchomości obejmującą działki od nr (...) do (...) w miejscowości S., zabudowaną budynkiem szeregowym o 5 lokalach dwukondygnacyjnych oraz trzy niewykończone domy jednorodzinne. Nadto po umorzeniu postępowania upadłościowego prowadzonego przez wnioskodawczynię przedsiębiorstwa, rodzice stron zakupili od syndyka nieruchomości wchodzące w jego skład, które następnie zostały darowane wnioskodawczyni. W. G. (1) otrzymała także od rodziców w darowiźnie około 34 ha ziemi we wsi P. oraz mieszkanie w O.. Uczestnik wniósł o zaliczenie na schedę spadkową darowizn poczynionych przez spadkodawczynię R. G. (1) na rzecz wnioskodawczyni.

W dniu 16 listopada 2017r. wnioskodawczyni zaproponowała alternatywne sposoby przeprowadzenia działu spadku oraz zniesienia współwłasności poprzez przyznanie wszystkich nieruchomości na rzecz wnioskodawczyni wraz z dokonaniem odpowiedniej spłaty na rzecz uczestnika, ewentualnie wydzielenie z działki nr (...) części obejmującej zabudowania gospodarcze oraz działki nr (...) oraz przyznanie jej uczestnikowi wraz z odpowiednią dopłatą na jego rzecz oraz przyznanie pozostałych nieruchomości wnioskodawczyni, ewentualnie wydzielenie z działki nr (...) jej części obejmującej zabudowania gospodarcze oraz działki nr (...) i przyznanie ich uczestnikowi oraz przyznanie pozostałych nieruchomości na rzecz wnioskodawczyni. W odpowiedzi uczestnik wniósł o podział działki nr (...) zgodnie ze sposobem przedstawionym na załączniku graficznym oraz przyznanie jej części na rzecz uczestnika, a także działek nr (...) na rzecz uczestnika, pozostałych działek na rzecz wnioskodawczyni bez obowiązku dopłaty na rzecz uczestnika. Wnioskodawczyni na powyższe nie wyraziła zgody.

Postanowieniem z dnia 15 lipca 2020 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie wezwał do udziału w sprawie S. G.. Uczestnik S. G. na rozprawie w dniu 6 października 2020r. poparł wniosek o dział spadku i zniesienie współwłasności. Jednocześnie oświadczył, że odwołał darowiznę udziałów w nieruchomościach objętych wnioskiem, a poczynioną na rzecz wnioskodawczyni.

Jednocześnie wnioskodawczyni jak i uczestnicy zgodnie przyznali, że w ramach żądania zniesienia współwłasności mieści się także wniosek o dokonanie częściowego podziału majątku wspólnego spadkodawczyni i uczestnika S. G. przy przyjęciu, że ich udziały w majątku wspólnym były równe.

Postanowieniem z dnia 25 maja 2021 r. w punkcie I. Sąd Rejonowy w Olsztynie ustalił, że w skład majątku wspólnego R. G. (1) i S. G. wchodzi m.in. gospodarstwo rolne położone w miejscowości S., składające się z:

1. nieruchomości stanowiących działki o numerach: (...) o łącznej powierzchni 13,6502 ha, dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...);
2. nieruchomości stanowiącej działkę o numerze (...) o powierzchni 1,83 ha, dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...);
3. nieruchomości stanowiącej działkę o numerze (...) o powierzchni 0,3932 ha, dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...);
4. udziału 1/7 w prawie własności nieruchomości składającej się z działek o numerze (...) o łącznej powierzchni 0,0696 ha, dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...);

tj. gospodarstwo rolne o wartości 7.703.672,86 zł.

W punkcie II. postanowienia Sąd Rejonowy w Olsztynie ustalił, że w skład spadku po R. G. (1), zmarłej w dniu 24 marca 2016r. w miejscowości S., ostatnio stale tam zamieszkałej, po której porządek dziedziczenia stwierdzono aktem poświadczenia dziedziczenia sporządzonym w dniu 13 kwietnia 2016r. przez notariusza M. S. z kancelarii notarialnej w O. (Rep. (...)) i zarejestrowanym w rejestrze spadkowym pod numerem (...), wchodzi m.in. udział 1/2 w gospodarstwie rolnym opisanym w pkt I, o wartości 3.851.836,43 zł.

W punkcie III. Sąd Rejonowy dokonał częściowego podziału majątku wspólnego S. G. i R. G. (1) oraz częściowego działu spadku po R. G. (1) i zniesienia współwłasności poprzez dokonanie podziału opisanego w pkt I gospodarstwa rolnego w ten sposób, że:

1. dokonał podziału nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) opisaną w księdze wieczystej nr (...) na dwie działki o projektowanych numerach (...) o powierzchni 2,1534 ha i (...) o powierzchni 5,4708 ha, zgodnie z wariantem nr I projektu podziału działki sporządzonego przez biegłego, znajdującym się na k. 317 akt sprawy i stanowiącym integralną część niniejszego postanowienia;

2. wnioskodawczyni W. G. (1) przyznał:

- a) prawo własności nieruchomości w postaci działek o nr (...) opisanych w księdze wieczystej nr (...), działki nr (...) opisanej w księdze wieczystej nr (...), działki nr (...) opisanej w księdze wieczystej nr (...) oraz udział 1/7 w prawie własności nieruchomości stanowiącej działki nr (...) opisane w księdze wieczystej nr (...), o łącznej wartości 3.867.810,86 zł;

- b) prawo własności nieruchomości stanowiącej opisaną w pkt III.1 działkę o projektowanym numerze (...) i powierzchni 5,4708 ha, o wartości 2.519.156zł;

tj. składniki majątku o łącznej wartości 6.386.966,86 zł;

3. uczestnikowi A. G. (1) przyznał:

- a) prawo własności nieruchomości w postaci działek o nr (...) opisanych w księdze wieczystej nr (...) o wartości 315.100zł;

b) prawo własności nieruchomości stanowiącej opisaną w pkt III.1 działkę o projektowanym numerze (...)i powierzchni 2,1534 ha, o wartości 1.087.460zł;

tj. składniki majątku o łącznej wartości 1.402.560 zł;

Kolejno w punkcie IV. Sąd Rejonowy ustalił, że zaliczeniu na schedę spadkową po R. G. (1) podlega:

1. nieodpłatne przysporzenie na rzecz wnioskodawczynie W. G. (1) udziału 1/2 w prawie własności nieruchomości stanowiącej zabudowaną działkę (...) opisaną na dzień przysporzenia w księdze wieczystej nr (...), o wartości 427.500 zł;

2. nieodpłatne przysporzenie na rzecz wnioskodawczynie W. G. (1) środków pieniężnych o wartości 63.431,21 zł;

3. nieodpłatne przysporzenie na rzecz uczestnika A. G. (1) udziału 1/2 w prawie własności nieruchomości stanowiącej działki (...) oraz zabudowaną działkę (...), opisane na dzień przysporzenia w księdze wieczystej nr (...), o wartości 233.000 zł;

W punkcie V. Sąd Rejonowy zasądził od wnioskodawczynie W. G. (1) na rzecz uczestnika A. G. (1) kwotę 605.284,88 zł tytułem dopłaty związanej z działem spadku, płatną w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w razie uchybienia płatności w tym terminie;

W punkcie VI. zasądził od uczestnika A. G. (1) na rzecz wnioskodawczynie W. G. (1) kwotę 701.280 zł tytułem spłaty związanej ze zniesieniem współwłasności, płatną w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w razie uchybienia płatności w tym terminie.

Następnie w punkcie VII. oddalił wnioski w pozostałym zakresie, w punkcie VIII. nakazał wnioskodawczynie i uczestnikowi wydanie sobie wzajemnie przyznanych nieruchomości, w punkcie IX. oddalił wzajemne wnioski o zasądzenie kosztów postępowania i w punkcie X. nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Olsztynie tytułem zwrotu tymczasowo poniesionych wydatków:

a) od wnioskodawczynie kwotę 35.903,75 zł;

b) od uczestnika kwotę 35.903,74 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że małżonkowie S. i R. G. (1) byli na prawach małżeńskiej majątkowej wspólności ustawowej właścicielami m.in. gospodarstwa rolnego, składającego się nieruchomości położonych w miejscowości S., gm. P. w postaci:

- udziału 1/7 w prawie własności działek gruntu nr (...), o łącznej powierzchni 0,0696 ha objętej księgą wieczystą (...),

- działki nr (...), o powierzchni 0,3932 ha, objętej księgą wieczystą (...),

- działki nr (...), o powierzchni 1,8300 ha, objętej księgą wieczystą (...),

- działek nr (...) o łącznej powierzchni 13,6502 ha, objętej księgą wieczystą (...).

Działka nr (...) jest działką siedliskową, zabudowaną budynkiem jednorodzinny w którym zamieszkuje wnioskodawczynie wraz z uczestnikiem S. G.. Na działce tej znajdują się także budynki gospodarcze, z których korzysta uczestnik A. G. (1), prowadzący działalność rolniczą. Na działce tej znajduje się również staw pełniący funkcję użytkową zarówno dla budynku mieszkalnego, jak i dla budynków gospodarczych. Z działką siedliskową graniczy nieruchomość stanowiąca własność uczestnika A. G. (1), na której posadowiony jest budynek jednorodzinny zamieszkiwany przez niego.

R. G. (1) zmarła w dniu 24 marca 2016r., spadek po niej na podstawie ustawy, zgodnie z aktem poświadczenia dziedziczenia, sporządzonym przed notariuszem M. S. z kancelarii notarialnej w O., zarejestrowanym w rejestrze spadkowym, pod numerem (...), nabyli mąż S. G., córka W. G. (1) oraz syn A. G. (1) po 1/3 części każde z nich.

R. G. (1) do chwili śmierci pozostawała w związku małżeńskim z S. G.. Umów małżeńskich majątkowych nie zawierali. Ich udziały w majątku wspólnym były równe.

Następnie Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 10 maja 2016r. S. G. darował córce - W. G. (1) przysługujące mu udziały:

a) udział wynoszący 4/6 części w prawie własności nieruchomości położonej w miejscowości S., gm. P., stanowiącej działkę oznaczoną nr (...), o powierzchni 0,3932 ha, objętej księgą wieczystą (...);

b) udział wynoszący 4/6 części w prawie własności nieruchomości położonej w miejscowości S., gm. P., stanowiącej działkę oznaczoną nr (...), o powierzchni 1,8300 ha, objętej księgą wieczystą (...);

c) udział wynoszący 4/6 części w prawie własności nieruchomości położonej w miejscowości S., gm. P., składającej się z działek gruntu nr (...), położonych w O. oraz z działek nr (...) o łącznej powierzchni 13,6502 ha, objętej księgą wieczystą (...).

d) udział wynoszący 2/21 części w prawie własności nieruchomości położonej w miejscowości S., gm. P., składającej się z działek gruntu nr (...), o łącznej powierzchni 0,0696 ha, objętej księgą wieczystą (...);

Darowizna została przyjęta przez wnioskodawczynię, zaś w księgach wieczystych zostały poczynione na jej rzecz odpowiednie wpisy. W dniu 21 czerwca 2017r. darczyńca złożył w przewidzianej przez prawo formie oświadczenie o odwołaniu darowizn. Oświadczenie to dotarło do wnioskodawczyni. Do dnia zamknięcia rozprawy wnioskodawczyni nie przeniosła udziałów w prawie własności z powrotem na uczestnika.

Jak ustalił tenże Sąd, na dzień zamknięcia rozprawy w dziale II ksiąg wieczystych wpisani byli:

a) w KW nr (...), nr (...) i nr (...): wnioskodawczyni w 5/6, uczestnik A. G. (1) w 1/6;

b) w KW nr (...): wnioskodawczyni w 4/42, uczestnik A. G. (1) w 1/42;

Dalej Sąd I instancji ustalił, że spadkodawczyni W. G. (1) przed śmiercią dokonywała wraz z uczestnikiem S. G. darowizn na rzecz wnioskodawczyni i uczestnika A. G. (1). Umową darowizny dokonaną dnia 5 lipca 1995r. S. i R. G. (1) darowali wnioskodawczyni niezabudowaną działkę gruntu oznaczoną nr (...), położoną w miejscowości S. gmina P., o powierzchni 44 arów o wartości 100.000 zł. Wartość darowizny według stanu na dzień 5 lipca 1995 r., a według cen z daty orzekania wynosi 855.000 zł. Z uwagi na fakt, że darowizna była dokonywana przez oboje małżonków, zaś ich udziały w majątku wspólnym były równe, wartość darowizny od spadkodawczyni wynosiła równowartość połowy tej kwoty, tj. 427.500zł. Kolejną umową z dnia 17 lipca 2015r. małżonkowie S. i R. G. (1) darowali W. G. (1) przysługujące im prawo własności nieruchomości rolnej, położonej w miejscowości P. gmina P., składającej się z szeregu działek o łącznej powierzchni 34,7012 ha, dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą (...), o wartości 500.000 zł. Darczyńcy oświadczyli, że przedmiot darowizny jest zwolniony z zaliczenia na schedę spadkową. Następnie umową darowizny z dnia 4 marca 2016 r. małżonkowie S. i R. G. (1) darowali W. G. (1):

a) prawo własności nieruchomości położonej w O., obręb nr (...) oraz z miejscowości S. gmina P., składającą się z działek gruntu o łącznej powierzchni 14,1093 ha, objętej księgą wieczystą (...) wraz z prawem do nakładów poniesionych na wybudowanie trzech budynków mieszkalnych jednorodzinnych oraz nakładów poniesionych na zmianę sposobu użytkowania budynku gospodarczego po byłym zakładzie przetwórstwa mięsnego na budynki mieszkalne jednorodzinne w zabudowie szeregowej;

b) udział 6/8 części nieruchomości położonej w obrębie (...) S., gmina P., składającej się z działek nr (...), o łącznej powierzchni 0,0696 ha, dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą (...).

Wartość przedmiotów darowizny strony określiły na łączną kwotę 2.000.000 zł. Darczyńcy oświadczyli, że przedmiot darowizny jest zwolniony z zaliczenia na schedę spadkową.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawczyni w 1984r. otrzymała od obojga rodziców darowiznę środków pieniężnych, za które w dniu 22 maja 1984r. nabyła za cenę 357.500 zł nieruchomość położoną w miejscowości P. gm. P., składającą się z działek nr: (...), o powierzchni 29,14 ha. Jak ustalił tenże Sąd, przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 1984r. wynosiło 16.838 zł. Wartość darowizny środków pieniężnych pochodzącej od samej spadkodawczyni ($357.500 \text{ zł} : 2 = 178.850 \text{ zł}$) stanowiła 1.062,18% przeciętnego wynagrodzenia. Po przemnożeniu tego współczynnika przez wysokość średniego miesięcznego wynagrodzenia w 2020r. (wynoszącego 5.167,47 zł), aktualna wartość darowizny tych środków od spadkodawczyni wynosi 54.887,83 zł. W 1985r. wnioskodawczyni otrzymała od obojga rodziców kolejną darowiznę środków pieniężnych, za które dnia 30 kwietnia 1985r. nabyła za cenę 66.150 zł nieruchomość położoną w miejscowości P. gm. P. składającą się z działek nr: (...) o powierzchni 5,42 ha. Przeciętne wynagrodzenie w 1985 r. wynosiło 20.005 zł. Wartość darowizny pochodzącej od spadkodawczyni (tj. $66.150 \text{ zł} : 2 = 33.075 \text{ zł}$) stanowiła 165,33% ówczesnego przeciętnego wynagrodzenia. Wartość obecna darowizny tych środków pieniężnych wynosi 8.543,38 zł ($5.167,47 \text{ zł} \times 165,33\%$). Do roku 1987 wnioskodawczyni osiągała już dochody pozwalające jej na zakup w dniu 10.02.1987r. za własne środki lokalu przy ulicy (...) w O.. Łączna, aktualna wartość darowizn otrzymanych przez wnioskodawczynię od matki R. G. (1), które nie zostały zwolnione z zaliczenia na schedę spadkową wynosi 63.431,21 zł ($54.887,83 \text{ zł} + 8.543,38 \text{ zł}$).

Następnie Sąd I instancji wskazał, że umową darowizny z dnia 8 czerwca 2009 r. małżonkowie S. i R. G. (1) dokonali darowizny na rzecz A. G. (1) w postaci:

a) niezabudowanych działek gruntu położonych w miejscowości S. gmina P., oznaczonych nr (...) o powierzchni 1243 m² i (...) o powierzchni 383 m²;

b) zabudowanej działki położonej w miejscowości S. gmina P., o nr (...), o powierzchni 238 m².

Wartość przedmiotów darowizny wynosiła 300.000 zł. Wartość darowizny według stanu na dzień 8 czerwca 2009 r., a według cen z daty orzekania wynosi 466.000 zł, tym samym wartość darowizny od spadkodawczyni wynosi 233.000 zł ($466.000 \text{ zł} : 2$).

Pozostałe zgłoszone w toku postępowania darowizny nie stanowiły darowizn poczynionych przez spadkodawczynię.

Jak wskazał Sąd Rejonowy, w skład gospodarstwa rolnego opisanego we wniosku wchodzi: działka nr (...) położona w miejscowości S. gm. P. o powierzchni 7,6291 ha, w tym grunty rolne zabudowane (1,4958 ha), nieużytki (0,1715 ha), grunty orne klasy IIIb, IVa, IV b (5,9618 ha). Znajdują się na niej zabudowania w postaci: 1/2 stodoły służącej do przechowywania drzewa opałowego oraz ciągnika i innych rzeczy, należących do uczestnika 2 pomieszczeń pełniących rolę garaży, położonych w bezpośrednim sąsiedztwie stodoły; pięć 100-tonowych oraz trzy 33-tonowe silosy zbożowe, w których przechowywane jest ziarno, wiaty służącej do przechowywania sprzętu i maszyn rolniczych oraz nawozów mineralnych, garażu pełniącego funkcję pomieszczenia do naprawy i konserwacji maszyn rolniczych oraz magazynu narzędzi i nasion przygotowanych do wysiewu, części budynku inwentarskiego, w którym są przechowywane drewno i deski, a także utwardzonej niezadaszonej powierzchni w sąsiedztwie budynku, gdzie znajduje się ciągnik i inne maszyny rolnicze oraz zebrane z pola kamienie. Na działce nr (...) znajduje się również staw usytuowany pomiędzy kompleksem budynków gospodarczych a domem wnioskodawczyni i posesją uczestnika. Na gruntach ornych na przedmiotowej działce są uprawiane przez uczestnika pszenżyto oraz łubin, a także mieszanki traw z koniczyną przez wnioskodawczynię. Na działkach nr (...) założona jest plantacja łubinu, działka nr (...) obecnie nie jest uprawiana, na jej obrzeżach są prowadzone roboty ziemne. Na działkach nr (...) została założona plantacja mieszanki traw z koniczyną. Z kolei działki nr: (...) stanowią drogi. Obręb (...) S. znajduje się w strefie podmiejskiej, sąsiadującej z miastem O.. Działki w niej położone, przewidziane są do rozwoju funkcji mieszkaniowej, rzemiosła, wytwórczości i składów oraz intensywnych upraw sadowniczych. Według ewidencji gruntów wymienione działki funkcjonują jako grunty orne. Z kolei działki położone w obrębie (...) O.(...), powiat M. O., oznaczone zostały jako: (...) Działka nr (...)

nie jest uprawiana, stanowi podmokłą łąkę, działka nr (...) obsiana jest mieszanką traw z koniczyną, zaś działka nr (...) została zajęta pod drogę. Działki nr (...) przeznaczone zostały w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na usługi. W przedmiotowym gospodarstwie rolnym prowadzona jest produkcja roślinna.

Następnie Sąd I instancji ustalił, że podział gospodarstwa zaproponowany przez uczestnika A. G. (1) w odpowiedzi na wniosek nie naruszy zasad prawidłowej gospodarki rolnej, bowiem w gospodarstwie nie jest prowadzona produkcja, która w wyniku podziału mogłaby ulec likwidacji, działki nie stanowią jednolitej całości, mają zapewniony dostęp do dróg, grunty orne i użytki zielone nadal mogą pełnić funkcje rolne, działki przeznaczone dla wnioskodawczyni i uczestnika posłużą do powiększenia ich gospodarstw rolnych, zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik posiadają wykształcenie rolnicze. Proponowany podział gospodarstwa nie będzie wpływał na możliwość prowadzenia gospodarstwa rolnego przez wnioskodawczynię. Znajdujący się na działce nr (...) staw nie ma istotnego znaczenia w realizowaniu prawidłowej gospodarki zarówno przez wnioskodawczynię, jak i uczestnika.

Jak wskazał tenże Sąd, na działce nr (...) znajduje się:

- budynek mieszkalny użytkowany przez wnioskodawczynię;
- stodoła drewniana użytkowana przez wnioskodawczynię;
- przylegający do stodoły budynek gospodarczy (drewutnia) użytkowany przez uczestnika;
- budynek garażowy użytkowany przez uczestnika;
- 2 budynki garażowo – gospodarcze użytkowane przez uczestnika;
- budynek gospodarczy użytkowany przez uczestnika;
- zespół silosów z budynkiem gospodarczym użytkowany przez uczestnika;
- pozostałości po rozebranym budynku gospodarczym.

Na terenie działki nr (...) znajduje się ponadto staw z wodą deszczową pochodzącą z dachu budynku mieszkalnego wnioskodawczyni, a także z dachów zabudowy mieszkalnej szeregowej zlokalizowanej na działce nr (...), nie stanowiący żadnego zagrożenia dla poszczególnych obiektów budowlanych. W narożnikach stawu zlokalizowane są wyloty kanalizacji deszczowej oraz dwa wloty do spływu wody. Staw jako zbiornik retencyjny pełni rolę użyteczną zarówno dla budynków użytkowanych przez wnioskodawczynię, jak i uczestnika. Na działce nr (...) znajduje się nadto:

- zbiornik na gaz płynny do celów grzewczych domu użytkowanego przez wnioskodawczynię;
- utwardzona droga z polbruku łącząca szeregową zabudowę mieszkalną i dom jednorodzinny użytkowany przez wnioskodawczynię;
- droga gruntowa z bramą wjazdową z pól i działek położonych na północ od działki nr (...);
- napowietrzna linia energetyczna z dwoma słupami zlokalizowanymi w pobliżu budynków gospodarczych użytkowanych przez uczestnika;
- zbiornik podziemny na gaz płynny dla zabudowy szeregowej, napełniany z cysterny wjeżdżającej na działkę nr (...);
- droga gruntowa na północ od zabudowań;
- wewnętrzna droga gruntowa od bramy w ogrodzeniu ze strony północnej, stanowiąca dojazd do budynków gospodarczych użytkowanych przez uczestnika.

Wartość nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego (przed planowanym podziałem działki siedliskowej nr (...)) wynosiła:

- działki nr (...): 61.602 zł,

- działek nr (...): 2.466,379 zł,

- działek nr (...): 1.337.194 zł,

- działek nr (...): 315.100 zł,

- działek nr (...): 18.451 zł, przy czym udział 1/7 przysługujący małżonkom R. i S. G. odpowiadał wartości 2.635,86 zł (18.451 zł : 7);

- działki siedliskowej nr (...): 3.520.762 zł.

Łączna wartość nieruchomości opisanych we wniosku wynosi 7.719.488 zł, jednakże wartość nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego (będącego majątkiem wspólnym spadkodawczyni i uczestnika S. G. (tj. przy uwzględnieniu jedynie udziału 1/7 w przysługującym byłym małżonkom prawie własności działek nr (...)) wynosi 7.703.672,86 zł.

Jak ustalił Sąd Rejonowy podział działki siedliskowej nr (...) można przeprowadzić według czterech wariantów:

a) Wariant I, zakładający podział działki nr (...) na działki:

- nr (...) o pow. 2.1534 ha przeznaczonej dla uczestnika;

- nr (...) o pow. 5.4708 ha przeznaczonej dla wnioskodawczyni.

Wariant ten zakłada wydzielenie wszystkich budynków gospodarczych dla uczestnika, w tym wybudowanego przez niego garażu oraz zapewnia stronom odprowadzenie wody opadowej ze swoich zabudowań do stawu i bezkolizyjne odprowadzenie wody ze stawu przez nieruchomość uczestnika. Granica podziału obu działek przebiega w odległości 10 m od budynku gospodarczego który przypadnie uczynkowi, umożliwi manewry maszynami rolniczymi przy wjeździe i wyjeździe z sąsiedniego budynku;

b) Wariant II zakładający podział działki nr (...) na działki:

- nr (...) o pow. 2.1872 ha przeznaczona dla uczestnika;

- nr (...) o pow. 5.4370 ha przeznaczona dla wnioskodawczyni.

Wariant ten różni się od wariantu I tylko tym, że granica podziału obu działek przebiega w odległości 15 m od budynku gospodarczego uczestnika, co polepszy i usprawni manewry maszynami.

c) Wariant III zakładający podział działki nr (...) na działki:

- nr (...) o pow. 2.1872 ha przeznaczona dla uczestnika;

- nr(...)o pow. 5.4370 ha przeznaczona dla wnioskodawczyni.

oraz

d) Wariant IV zakładający podział działki nr (...) na działki:

- nr(...) o pow. 2.1219 ha przeznaczona dla uczestnika;

- nr (...)o pow. 5.5023 ha przeznaczona dla wnioskodawczyni

Wariant III i IV zakłada wydzielenie budynków gospodarczych dla uczestnika za wyjątkiem stodoły i budynku gospodarczego (drewutni, przeznaczonych dla wnioskodawczyni) oraz zaprojektowanie odpowiedniej służebności gruntowej na rzecz wnioskodawczyni. Oba te warianty różnią się odległością granic działki od budynku gospodarczego który przypadnie uczynkowi (podobnie jak w wariancie I i II).

Wartość projektowanej działki nr (...), która przypaść mogłaby uczestnikowi A. G. (1) wg wariantu I wynosi 1.087.460 zł, w wariancie II 1.091.786 zł, w wariancie III jej wartość została określona na 1.028.691 zł, natomiast w wariancie IV na 1.035.572 zł. Wartość projektowanej działki nr (...), która przypaść mogłaby wnioskodawczyni W. G. (1) w wariancie I wynosi 2.519.156 zł, wg wariantu II 2.510.459 zł, w wariancie III 2.592.041 zł oraz w wariancie IV 2.575.476 zł. Różnica pomiędzy wartością działki nr (...) w stanie przed planowanym podziałem (3.520.762 zł) a sumą wartości dwóch nowo projektowanych działek (...) wynosi:

a) dla wariantu I: $85.854 \text{ zł. (tj. } 1.087.460 \text{ zł} + 2.519.156 \text{ zł} = 3.606.616 \text{ zł} - 3.520.762 \text{ zł)}$

b) dla wariantu II: $81.483 \text{ zł. (tj. } 1.091.786 \text{ zł} + 2.510.459 \text{ zł} = 3.602.245 \text{ zł} - 3.520.762 \text{ zł)}$

c) dla wariantu III: $99.970 \text{ zł. (tj. } 1.028.691 \text{ zł} + 2.592.041 \text{ zł} = 3.620.732 \text{ zł} - 3.520.762 \text{ zł)}$

d) dla wariantu IV: $90.286 \text{ zł. (tj. } 1.035.572 \text{ zł} + 2.575.476 \text{ zł} = 3.611.048 \text{ zł} - 3.520.762 \text{ zł)}$

Sąd I instancji ustalił również, że przedmiotowe gospodarstwo rolne to gospodarstwo rodzinne. Strony zamieszkują po sąsiedzku. Uczestnik prowadzi gospodarstwo rolne w T., lecz korzysta z budynków gospodarczych usytuowanych na działce nr (...). Zgromadzone są w nich ciągniki i inne maszyny rolnicze stanowiące własność uczestnika, niezbędne są do prac rolniczych. W silosach przechowuje ziarno. Uczestnik we własnym zakresie dokonuje niezbędnych remontów budynków gospodarczych. Obecnie gospodarstwo rolne ukierunkowane jest na produkcję roślinną. Uczestnik od lat pracuje w gospodarstwie rolnym, do niedawna w pracach na gospodarstwie aktywnie uczestniczył ojciec stron S. G.. Wnioskodawczyni przez wiele lat prowadziła własną działalność gospodarczą – zakład przetwórstwa mięsnego. Strony pozostają ze sobą w konflikcie. Na nieruchomości wspólnie zajmowanej przez wnioskodawczynię i uczestnika były zgłaszane interwencje policji z powodu czynionych przez strony wzajemnych złościwości.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy zważył, co następuje: Sądowy dział spadku powinien obejmować cały spadek, jednakże z ważnych powodów może być ograniczony do części spadku (art. 1038 §1 kc). Jednocześnie sam ustawodawca jako ważną przyczynę częściowego działu spadku wskazuje istnienie przedsiębiorstwa (art. 1038 §3 kc). Tym samym – w ocenie Sądu I instancji – za taką przyczynę można uznać także fakt potrzeby dokonania działu spadku jedynie w zakresie ww. nieruchomości. W pierwszej kolejności należało jednak ustalić udziały w majątku wspólnym byłych małżonków (R. i S. G.) i dokonać częściowego podziału tego majątku wspólnego. Sąd Rejonowy powołał się na art. 689 k.p.c., który zezwala na połączenie w jednym postępowaniu sprawy o dział spadku ze sprawą o zniesienie współwłasności i sprawą o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej. Gdy w skład spadku wchodzi udział w majątku, który był objęty wspólnością małżeńską, i wcześniej nie doszło do przesądzenia wysokości udziałów byłych małżonków w tym majątku lub ewentualnych zwrotów z tytułu nakładów, wydatków oraz innych świadczeń z majątku wspólnego na majątek odrębny lub odwrotnie, połączenie w jednym postępowaniu działu spadku z podziałem majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej jest konieczne. Dopóki bowiem nie nastąpi przesądzenie powyższych okoliczności nie jest możliwe ustalenie składu i wartości dzielonego spadku (por. uchwałę SN z dnia 2 marca 1972 r., III CZP 100/71, OSNC 1972, nr 7-8, poz. 129). W takim zatem wypadku, jak zauważył Sąd I instancji, oprócz wniosku o dział spadku, niezbędne jest złożenie wniosku o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej (por. art. 567 k.p.c. i art. 45 § 1 k.r.o.). Co do zasady zatem, żądanie wnioskodawczyni w zakresie dokonania częściowego podziału majątku wspólnego i działu spadku było uzasadnione i znajdowało swoje oparcie w treści art. 567 § 3 k.p.c. i 684 k.p.c. Zgodnie z treścią tych przepisów sąd ustala skład i wartość przedmiotów wchodzących w skład majątku wspólnego.

Jak zauważył tenże Sąd, wnioskodawczyni i uczestnicy byli zgodni co do nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, jak i faktu, że wchodziły one w skład majątku wspólnego spadkodawczyni i uczestnika S. G., których udziały w tym majątku były równe. Ponieważ wartość gospodarstwa rolnego, stanowiącego majątek wspólny spadkodawczyni i S. G. wynosiła 7.703.672,86 zł, do majątku spadkowego po R. G. (2) wchodził m.in. udział 1/2 w tym gospodarstwie, o wartości 3.851.836,43 zł. Kolejno Sąd Rejonowy wyjaśnił, że krąg spadkobierców po R. G. (1) wyznacza akt poświadczenia dziedziczenia sporządzony przed notariuszem M. S. w dniu 13 kwietnia 2016 r., Rep. (...), zarejestrowany w Rejestrze Spadkowym pod numerem (...). Zgodnie z jego treścią spadek po zmarłej w dniu 24 marca 2016 r. R. G. (1) nabyli: mąż S. G. oraz córka W. G. (1) i syn A. G. (1) po 1/3 części każde z nich. Przy czym S. G. po śmierci swojej małżonki darował wnioskodawczyni przysługujące mu (zarówno z tytułu spadkobrania jak i z tytułu udziału w majątku wspólnym) udziały w prawie własności nieruchomości, składających się na gospodarstwo rolne.

Następnie Sąd I instancji powołał się na art. 46 krio, zgodnie z którym w sprawach nienormowanych kodeksem rodzinnym i opiekuńczym od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, jak również do podziału tego majątku, stosuje się odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku. Z kolei w myśl art. 1035 k.c. do wspólności majątku spadkowego oraz do jego działu stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych (z zachowaniem przepisów tytułu VIII księgi IV k.c.), a zatem podział majątku wspólnego odbywa się na zasadach opisanych w art. 211 k.c. i art. 212 k.c. Stosownie do art. 211 i 212 k.c., zniesienie współwłasności może nastąpić przez podział rzeczy wspólnej, przyznanie rzeczy jednemu ze współwłaścicieli lub przez sprzedaż rzeczy wspólnej i podział uzyskanej w ten sposób kwoty między współwłaścicieli. Podstawowym sposobem zniesienia współwłasności jest fizyczny podział rzeczy, o ile nie jest sprzeczny z przepisami ustawy lub ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem rzeczy albo że pociągałby za sobą istotną zmianę rzeczy lub znaczne zmniejszenie jej wartości.

Jak wyjaśnił tenże Sąd, w świetle opinii biegłej z zakresu rolnictwa, zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego przez podział między współwłaścicieli nie będzie sprzeczne z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej (art. 213 kc a contrario), przy czym ustawa nie wyłącza możliwości nabycia tego gospodarstwa ani przez wnioskodawczynię ani uczestnika (art. 2a ust. 3 pkt 10 stawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1655 z późn. zm.) w zw. z art. 213 §2 kc. O ile w toku postępowania wnioskodawczyni i uczestnik A. G. (1) prezentowali zmienne stanowiska co do sposobu podziału tegoż gospodarstwa, ostatecznie stanowiska te okazały się być zbliżone co do sposobu podziału wszystkich działek, za wyjątkiem działki siedliskowej o nr 112/13, która okazała się osią sporu pomiędzy nimi. Kolejno zgłaszane propozycje podziału tej działki lub przejęcia jej w całości, rzutowały w konsekwencji także na ich stanowiska co do sposobu podziału pozostałych działek.

Sąd Rejonowy wskazał, że dokonując wyboru sposobu podziału tej działki miał na względzie fakt, że wnioskodawczyni i uczestnik A. G. (2) są w chwili obecnej sąsiadami. Na działce tej posadowiony jest bowiem budynek zamieszkały przez wnioskodawczynię, zaś nieruchomość uczestnika (na której pobudowany jest jego dom) graniczy z działką siedliskową. Sąd zauważył, że ma świadomość głębokiego konfliktu, jaki istnieje między nimi. Jednakże nawet przyznanie całej działki siedliskowej wnioskodawczyni (o co na pewnym etapie postępowania wnosiła) faktu istnienia sąsiedztwa nie zmieni. Jedynym sposobem wyeliminowania kontaktów sąsiedzkich między nimi byłoby przyznanie całej działki siedliskowej uczestnikowi i nakazanie wnioskodawczyni opuszczenia zajmowanego przez nią domu jednorodzinnego. Takim sposobem jednak uczestnik nie był zainteresowany. Sąd I instancji uznał też, że z uwagi na istniejący konflikt niewłaściwym byłby podział według wariantu III i IV. Wymagałby on bowiem ustanowienia służebności drogi koniecznej, która mogłaby stać się zarzewiem kolejnych nieporozumień.

Ostatecznie, w ocenie tego Sądu, najwłaściwszym będzie podział tej działki według wariantu I. Podział ten zapewni dostęp do stawu zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnikowi. Uczestnikowi zapewni możliwość dojazdu do zabudowań gospodarczych i manewru maszynami rolniczymi, zaś odległość budynku zajmowanego przez wnioskodawczynię od granicy z nieruchomością uczestnika będzie większa o 5 metrów niż według wariantu II. Co do podziału pozostałych działek, sąd kierował się składanymi w toku postępowania propozycjami, sposobem dotychczasowego z nich korzystania oraz ich położeniem względem nieruchomości uczestnika, prowadzącego w

dalszym ciągu gospodarstwo rolne. Ustalając wysokość ewentualnych dopłat z tytułu działu spadku, należało mieć na względzie także wnioski o zaliczenie darowizn poczynionych przez spadkodawczynię na rzecz wnioskodawczyni i uczestnika A. G. (1). Zgodnie z art. 1039 §1 kc, jeżeli w razie dziedziczenia ustawowego dział spadku następuje między zstępnyymi albo między zstępnyymi i małżonkiem, spadkobiercy ci są wzajemnie zobowiązani do zaliczenia na schedę spadkową otrzymanych od spadkodawcy darowizn oraz zapisów windykacyjnych, chyba że z oświadczenia spadkodawcy lub z okoliczności wynika, że darowizna lub zapis windykacyjny zostały dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia.

Jak zauważył Sąd I instancji, darowizny te w niniejszej sprawie miały za przedmiot albo nieruchomości (tak w przypadku darowizn poczynionych przez oboje małżonków na rzecz wnioskodawczyni z 05.07.1995r. i na rzecz uczestnika z 08.06.2009r.) jak i środki pieniężne (jak w przypadku dwóch darowizn poczynionych przez oboje małżonków na rzecz wnioskodawczyni z dnia 22.05.1984r. i z dnia 30.04.1985r.). Pozostałe darowizny albo nie podlegały zaliczeniu na schedę spadkową, albo nie były dokonane przez spadkodawczynię. Natomiast złożony przez uczestnika zarzut poczynienia na rzecz wnioskodawczyni darowizny środków pieniężnych na nabycie przez nią w dniu 10.02.1987. lokalu nie został udowodniony (sąd przyjął że wnioskodawczyni miała w tym okresie już własne środki).

Następnie Sąd Rejonowy wyjaśnił, że wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili działu spadku. (art. 1042 § 2 kc). W przypadku darowizn nieruchomości ich wartość została wyliczona przez biegłego na kwoty odpowiednio:

a) darowizny na rzecz wnioskodawczyni na kwotę 855.000 zł (z czego darowizna poczyniona przez spadkodawczynię stanowiła połowę tej kwoty tj. 427.500 zł;

b) darowizny na rzecz uczestnika A. G. (1) na kwotę 466.000 zł (z czego darowizna poczyniona przez spadkodawczynię stanowiła połowę tej kwoty tj. 233.000 zł;

W przypadku darowizn kwot pieniężnych, zdaniem tego Sądu, należało zastosować współczynnik korygujący ich wartość na dzień orzekania. Zastosowanym współczynnikiem było przeciętne miesięczne wynagrodzenie za rok w którym dokonano darowizny i wysokość tego wynagrodzenia za rok 2020 (wynagrodzenie za rok 2021r. będzie ogłoszone dopiero po dniu 07 lutego 2022r.). Tym samym wartość dwóch darowizn pieniężnych uwzględnionych przez sąd a dokonanych przez oboje małżonków na rzecz wnioskodawczyni w roku 1984 i 1985 w kwotach odpowiednio 178.850 zł i 66.150 zł, z czego darowizny poczynione przez spadkodawczynię stanowiły połowę tych kwot (tj. 178.850 zł i 33.075 zł), przy przyjęciu średnich wynagrodzeń miesięcznych za lata 1984, 1985 oraz 2020r. (opisanych w stanie faktycznym) stanowiły równowartość kwot: 54.887,83 zł oraz 8.543,38 zł. W konsekwencji łączna wartość darowizn poczyniona przez spadkodawczynię na rzecz wnioskodawczyni wynosiła 490.931,21 zł a na rzecz uczestnika A. G. (1) 233.000 zł.

W dalszej kolejności – w myśl art. 1042 § 1 k.c. – jak wskazał tenże Sąd, należało doliczyć wartość darowizn do spadku. Przy czym przy wyliczaniu kwot należnych dopłat należało wziąć pod uwagę fakt, że w wyniku podziału działki (...) według wariantu I, wartość dzielonego gospodarstwa rolnego zwiększy się o kwotę 85.854 zł (co wynika z różnicy między wartością działki (...) przed podziałem a sumą wartości dwóch działek powstałych z podziału działki (...)). Korzyść ze zwiększenia wartości dzielonej masy spadkowej odniesie zarówno wnioskodawczyni, jak i uczestnik. Uwzględnienie zwiększenia wartości o tę różnicę pozwoli także na poprawne wyliczenie kwot dopłat zarówno z tytułu działu spadku, jak i zniesienia współwłasności. Tym samym kwotę te należało uwzględnić przy ustalaniu wartości dzielonego gospodarstwa rolnego. W konsekwencji wartość gospodarstwa rolnego uwzględniającego zwiększenie wartości na skutek podziału działki siedliskowej wynosiła 7.789.526,86 zł (7.703.672,86 zł + 85.854 zł). Wartość masy spadkowej (z uwzględnieniem podziału działki nr (...)) stanowiącej 1/2 wartości całego gospodarstwa rolnego wynosiła zatem 3.894.763,43 zł. Po doliczeniu darowizn zaliczonych na schedę spadkową (tj. kwot 427.500 zł + 54.887,83 zł + 8.543,38 zł + 233.000 zł) wartość ta wynosiła 4.618.694,64 zł.

Jak wskazał Sąd Rejonowy, w świetle aktu poświadczenia dziedziczenia wnioskodawczyni i uczestnicy nabyli spadek po R. G. (1) w udziałach po 1/3 każde z nich. Każde z nich zatem powinno otrzymać majątek spadkowy o

wartości 1.539.564,88 zł (4.618.694,64 zł : 3). Przy czym uczestnik S. G. darował wnioskodawczyni swoje udziały w nieruchomościach stanowiących gospodarstwo rolne. Tym samym w wyniku działu spadku wnioskodawczyni powinna otrzymać majątek o równowartości 3.079.129,76 zł a uczestnik A. G. (1) o wartości 1.539.564,88 zł.

Na rzecz wnioskodawczyni (w ramach zarówno działu spadku jak i zniesienia współwłasności) Sąd I instancji przyznał prawo własności nieruchomości w postaci działek nr (...), udział wynoszący 1/7 w prawie własności nieruchomości stanowiącej działki nr (...) o wartości 3.867.810,86 zł oraz prawo własności nowopowstałej działki o numerze projektowym(...) (powstałej z podziału działki siedliskowej) o wartości 2.519.156 zł. Łączna wartość przyznanych wnioskodawczyni nieruchomości wyniosła 6.386.966,86 zł. Przy czym z tytułu działu spadku po R. G. (1) wartość ta wynosi 3.193.483,43 zł (tj. $\frac{1}{2}$ z 6.386.966,86 zł). Do kwoty tej należało doliczyć wartość zaliczonych na jej rzecz darowizn, (tj. 427.500 zł + 54.887,83 zł + 8.543,38 zł), co dało kwotę łączną 3.684.414,64 zł. Wnioskodawczyni zatem przyznano majątek o wartości wyższej o 605.284,88 zł od tego, który powinna była otrzymać (3.684.414,64 zł - 3.079.129,76 zł).

Uczestnikowi A. G. (1) Sąd Rejonowy przyznał prawo własności nieruchomości w postaci działek nr (...) o wartości 315.100 zł oraz prawo własności nowopowstałej działki o numerze projektowym(...) (powstałej z podziału działki siedliskowej) o wartości 1.087.460 zł. Łączna wartość przyznanych temu uczestnikowi nieruchomości wyniosła 1.402.560 zł. Przy czym z tytułu działu spadku po R. G. (1) wartość ta wynosi 701.280 zł (tj. $\frac{1}{2}$ z 1.402.560 zł). Do kwoty tej należało doliczyć wartość zaliczonych na jego rzecz darowizny, (tj. 233.000 zł), co dało kwotę łączną 934.280 zł. Uczestnikowi zatem przyznano majątek o wartości niższej o 605.284,88 zł, od tego który powinien był otrzymać (1.539.564,88 - 934.280 zł).

Jak wskazał tenże Sąd, powyższą różnicę należało wyrównać poprzez dopłatę ww. kwoty (tj. 605.284,88 zł) zasądzając ją na podstawie art. 212 §1 i §3 kc i art. 688 kpc w zw. z art. 623 kpc od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika. Dokonując zniesienia współwłasności należało mieć na uwadze, że wartość majątku wspólnego podlegającego zniesieniu odpowiadała połowie wartości gospodarstwa rolnego (druga połowa wartości odnosiła się do masy spadkowej). Przy czym o ile wnioskodawczyni swój tytuł prawny do gospodarstwa rolnego wywodziła zarówno z tytułu dziedziczenia (swoje udziały 1/3 w masie spadkowej stanowiącej udział $\frac{1}{2}$ a prawie własności nieruchomości stanowiących gospodarstwo rolne, jak i z darowizny poczynionej na jej rzecz przez uczestnika S. G. (tj. 1/3 z tytułu dziedziczenia masy spadkowej stanowiącej $\frac{1}{2}$ udziału w nieruchomościach oraz $\frac{1}{2}$ udziału w nieruchomościach z tytułu podziału majątku wspólnego), o tyle uczestnik A. G. (3) tytuł prawny do tegoż gospodarstwa wywodził tylko z tytułu dziedziczenia (tj. udział 1/3 w masie spadkowej stanowiącej udział $\frac{1}{2}$ w nieruchomościach). Dlatego też przyznając uczestnikowi prawo własności opisanych wyżej nieruchomości o łącznej wartości 1.402.560 zł, z czego z tytułu zniesienia współwłasności wartość ta wynosi 701.280 zł (tj. $\frac{1}{2}$ z 1.402.560 zł), wartość przyznanego uczestnikowi majątku będzie większa o taką właśnie kwotę, albowiem poza udziałem w masie spadkowej uczestnik innych udziałów nie posiadał.

Następnie Sąd Rejonowy wskazał, że wnioskodawczyni otrzymała nieruchomości o wartości 6.386.966,86 zł, przy czym z tytułu zniesienia współwłasności wartość ta wynosi 3.193.483,43 zł (tj. $\frac{1}{2}$ z 6.386.966,86 zł). Wartość zaś obecnie posiadanego udziału $\frac{1}{2}$ w gospodarstwie rolnym (nabytym od S. G. z tytułu jego udziału $\frac{1}{2}$ w majątku wspólnym), tj. poza jej udziałem w masie spadkowej, wynosi 3.894.763,43 zł, a zatem jest mniejsza o 701.280 zł od majątku który w wyniku zniesienia współwłasności otrzymała. Powyższą różnicę należało wyrównać poprzez dopłatę ww. kwoty (tj. 701.280 zł) zasądzając ją na podstawie art. 212 §1 i §3 kc i art. 623 kpc od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni.

Zdaniem Sądu I instancji ustalony przez sąd 3 miesięczny termin na spełnienie świadczeń z tytułu dopłat (art. 212 §3 kc.) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie jest terminem wystarczającym, który (przy ewentualnej możliwości skutecznego złożenia oświadczenia o potrąceniu wzajemnej wierzytelności) umożliwi ewentualne zaciągnięcie kredytu na ten cel. Na podstawie art. 624 kpc Sąd Rejonowy nakazał wnioskodawczyni i uczestnikowi wzajemne

wydanie sobie przyznanych nieruchomości (pkt VIII), przy czym, jak wyjaśnił Sąd, brak oznaczenia w postanowieniu daty tego obowiązku oznacza, że wydanie to powinno nastąpić niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Sąd Rejonowy wskazał też, że o kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 520 §1 kpc, oddalając tym samym wzajemne wnioski o ich zasądzenie. Wnioskodawczyni i uczestnicy byli bowiem w równym stopniu zainteresowani wynikiem postępowania, a ich interesy w zasadzie były wspólne, gdyż polegały na wyjściu ze stanu wspólności (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 09 sierpnia 2012 r., V CZ 30/12, LEX nr 1231642). Natomiast na podstawie art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 755 z późn. zm.) w zw. z art. 520 §1 kpc Sąd nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa od wnioskodawczyni kwotę 35.903,75 zł oraz od uczestnika kwotę 35.903,74 zł tytułem poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa wydatków związanych z wynagrodzeniem biegłych.

Od powyższego postanowienia apelację wniosła zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik A. G. (1). Wnioskodawczyni zaskarżyła postanowienie w części odnoszącej się do pkt. III. lit. 1, 2 b, 3 b, (tj. w części dot. podziału działki nr (...)) oraz pkt. V i VI w zakresie dopłat związanych z działem spadku oraz zniesieniem współwłasności dotyczących podziału działki nr (...).

Zaskarżonemu postanowieniu wnioskodawczyni zarzuciła:

1. obrazę przepisów postępowania, mogącą mieć wpływ na treść wyroku - art. 233 § 2 k.p.c., przejawiającą się w dowolnej, a nie swobodnej ocenie dowodów występujących w sprawie, polegającej na uznaniu, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy, w szczególności zeznania i stanowiska stron nie dają podstaw do dokonania podziału działki (...) poprzez wydzielenie jej części siedliskowej wraz ze wszystkimi zabudowaniami (granica od strony północnej po linii istniejącego płotu) i przyznania jej uczestnikowi, mimo bezspornego istnienia konfliktu między stronami, albowiem A. G. nie jest takim podziałem zainteresowany, w sytuacji kiedy to tylko ww. propozycja podziału doprowadzi do odizolowania stron i zapobiegnie dalszej eskalacji konfliktu.
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mający wpływ na jego treść, a polegający na przyjęciu, iż nie można dokonać ww. podziału z uwagi na brak zainteresowania uczestnika, w sytuacji kiedy przeprowadzone postępowanie dotyczy także interesów wnioskodawczyni i jej stanowisko winno być także wzięte pod uwagę przy dokonaniu wyboru sposobu podziału działki nr (...).

Wnioskodawczyni wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych: geodety oraz rzeczoznawcy majątkowego celem wykazania faktu podziału działki nr (...), na działki:(...) obejmującej wszystkie zabudowania, z granicą północną po linii istniejącego ogrodzenia oraz działki (...) obejmującej pozostałe grunty rolne, ustalenia wartości tak wydzielonych działek.

Wnioskodawczyni wniosła o:

- a) zmianę postanowienia w zaskarżonych częściach poprzez ustalenie podziału działki nr (...) poprzez wydzielenie działki siedliskowej 112/16 wraz z wszystkimi zabudowaniami - granica północna tej działki przebiegałaby po linii istniejącego ogrodzenia oraz działki (...) obejmującej pozostałe grunty rolne,
- b) ustanowienie na rzecz każdorazowego właściciela działki nr (...) służebności gruntowej polegającej na odprowadzaniu wody deszczowej z działki nr (...) do stawu znajdującego się na nowej wydzielonej działce nr (...),
- c) odpowiednie zmiany w wysokościach spłat zawarte w punktach V i VI zaskarżonego postanowienia,
- d) zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Uczestnik A. G. (1) zaskarżył postanowienie w części, tj.:

- a. co do pkt I, II, III ppkt 2 - w zakresie wartości całości gospodarstwa rolnego i wchodzących w jego skład nieruchomości,
- b. co do pkt IV w zakresie nieuwzględnienia przysporzenia na rzecz Wnioskodawczynie dot. lokalu przy ul. (...),
- c. co do pkt IV ppkt 2 w zakresie wartości przysporzenia oraz formy przysporzenia,
- d. co do pkt V ponad kwotę 605.284,88 zł
- e. co do pkt VI i VII w całości.

Zaskarżonemu postanowieniu uczestnik postępowania zarzucił:

I. Naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na jego treść, tj. przepisu:

a. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c., poprzez pominięcie zeznań uczestników postępowania oraz ich błędną ocenę, w szczególności A. G. oraz S. G. w zakresie przysporzeń na rzecz uczestników postępowania oraz dysponowania przez W. G. własnymi środkami pieniężnymi w latach 80, którzy wskazywali, że pieniądze na zakup nieruchomości w P. oraz na lokal przy ul. (...) pochodziły od S. i R. G. (1), co przeczy stanowisku, jakoby mieszkanie przy ul. (...) nabyte było ze środków własnych wnioskodawczynie i jednocześnie potwierdza formę przysporzenia nieruchomości w P., a dodatkowo wskazuje na fakt, iż wnioskodawczynie nie pracowała w gospodarstwie rolnym,

b. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego i dokonanie wadliwej oceny jego wiarygodności, w szczególności w odniesieniu do:

i. książeczki pól rolnych (k.850-852) która mogła być podstawą do przyjęcia, że wnioskodawczynie miała własne środki na zakup lokalu przy ul. (...) (Sąd meriti nie odnosi się *expressis verbis* do tego dokumentu), podczas gdy uczestnik S. G. wskazał, że był to dokument fikcyjny,

ii. zawiadomienia o wszczęciu postępowania (k. 843), które wskazuje, że gros nieruchomości będących przedmiotem niniejszego postępowania ma walor inwestycyjny, a dodatkowo przedstawia zamiar wnioskodawczynie w zakresie prowadzenia działalności polegającej na sprzedaży nieruchomości, co m.in. determinuje obniżenie spłaty,

c. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. oraz 286 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości, która miała dotyczyć:

i. wyceny nieruchomości w P. i lokalu przy ul. (...) w O. pomimo, że wartość nieruchomości w P. odzwierciedla realną wartość przysporzenia i jest właściwym miernikiem waloryzacji, zaś lokal przy ul. (...) nabyty został ze środków uzyskanych od spadkodawczynie,

ii. dodatkowej wyceny nieruchomości dot. działki nr (...), której oddzielna wycena w sposób istotny może różnić się od łącznej jej wyceny wraz z pozostałymi nieruchomościami, a przy tym podyktowana jest przesłankami ekonomicznymi i gospodarczymi.

d. art. 684 k.p.c. poprzez niewłaściwe ustalenie składu i wartości spadku, w szczególności w zakresie ustalenia wartości gospodarstwa rolnego oraz zakresu i wartości przysporzeń na rzecz Wnioskodawczynie,

II. Naruszenie przepisów prawa materialnego, które miało wpływ na jego treść, tj.

przepisu:

a. art. 1042 § 2 kc poprzez ustalenie wartości darowizny w oparciu o nieadekwatny miernik wartości w postaci średniego miesięcznego wynagrodzenia, podczas gdy zasadnym miernikiem byłaby wartość nieruchomości,

b. art. 216 § 2 pkt 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieobniżenie spłaty ustalonej od Uczestnika A. G. na rzecz Wnioskodawczyni tytułem zniesienia współwłasności pomimo, że wnioskodawczyni nie prowadzi działalności rolniczej, a przy tym zamierza zmienić charakter posiadanych nieruchomości na nieruchomości gruntowe z prawem zabudowy jednorodzinnej.

III. Błąd w ustaleniach faktycznych polegający na:

a. niezgodnym z rzeczywistym stanem rzeczy ustaleniu, że lokal przy ul. (...) nabyła ze swoich środków, podczas gdy w dacie nabycia wskazanej nieruchomości wnioskodawczyni nie posiadała do swojej dyspozycji własnych środków pieniężnych,

b. niezgodnym z rzeczywistym stanem rzeczy ustaleniu, że wartość gospodarstwa rolnego podlegającego działowi wynosi 7.703.672,86 zł, zaś wartość przysporzeń dot. nieruchomości w P. wynosi 63.431,21 zł, podczas gdy są one wyższe z uwagi na wyższą aniżeli przyjęta w opiniach wartość nieruchomości dot. działki nr (...) oraz przyjęty miernik wartości, co miało wpływ na wysokość dopłat,

c. nieustaleniu istotnego dla rozstrzygnięcia faktu, że:

i. zakup nieruchomości w P. był de facto darowizną nieruchomości, albowiem wnioskodawczyni nie otrzymała wskazanych środków do dyspozycji w gotówce, co determinuje przyjęcie innego aniżeli ustalony przez Sąd I Instancji miernika wartości przysporzenia,

ii. zakup lokalu przy ul. (...) miał miejsce ze środków spadkodawczyni, a przy tym nieustaleniu wartości przysporzenia dot. w/w lokalu oraz tego, że była to darowizna nieruchomości.

Uczestnik postępowania wniósł o:

1. rozpoznanie przez Sąd II instancji postanowienia Sądu I instancji z dnia 25 maja 2021 r. dot. pominięcia dowodu z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości oraz dopuszczenie dowodu z:

a. opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości opisanych w akcie notarialnym repertorium (...) (k. 83-84) oraz akcie notarialnym repertorium (...) (k. 85-85v) położonej w obrębie P., gmina P., powiat (...) dla których prowadzona jest w Sądzie Rejonowym w Olsztynie, IV Wydział Ksiąg Wieczystych księga wieczysta o numerze (...) oraz nieruchomości będącej przedmiotem umowy sprzedaży z dnia 10.02.1987 r. (k. 86-86v) położonej w O. przy ul. (...), dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Olsztynie, IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi obecnie księgę wieczystą o numerze: (...),

na fakt wartości darowizn udzielonych Wnioskodawczyni według cen z dnia dokonania działu spadku i według stanu z dnia dokonania darowizn.

b. opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości poprzez oddzielną wycenę działki nr (...) oraz działek (...), a także poprzez odniesienie się do zarzutów wskazywanych w pismach procesowych pełnomocnika uczestnika z dnia 11.02.2021 r. i 25.05.2020 r.,

c. wydruku ze strony internetowej GUS - średnie ceny gruntowe wg GUS, na fakt średnich cen gruntów rolnych w województwie (...) uwzględniającym ceny, zakupu-sprzedaży użytków rolnych w IV kwartale 2020 r. oraz ceny nieruchomości w P.,

2. zmianę zaskarżonego postanowienia w:

a. pkt I, II i III poprzez podwyższenie wartości gospodarstwa rolnego oraz nieruchomości stosownie do wartości ustalonej w nowej opinii biegłego,

b. pkt IV poprzez podwyższenie wartości nieodpłatnego przysporzenia na rzecz wnioskodawczyni (pkt IV.2) zgodnie z wartością ustaloną w nowej opinii biegłego oraz dodatkowe ustalenie w pkt IV, że zaliczeniu na schedę spadkową po R. G. (1) podlega również wartość lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w O., dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Olsztynie, IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi obecnie księgę wieczystą o numerze: (...) zgodnie z wartością ustaloną w opinii biegłego,

c. pkt V poprzez zmianę kwoty dopłaty podlegającej zasądzeniu od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika uwzględniającej nową wartość darowizny dot. nieruchomości w P. oraz darowiznę lokalu przy ul. (...), a także nową wartość gospodarstwa rolnego.

d. pkt VI poprzez uchylenie przedmiotowego punktu względnie obniżenie spłaty,

e. pkt VII poprzez uchylenie przedmiotowego punktu.

ewentualnie o uchylenie przedmiotowego postanowienia i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy,

3. zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kosztów przedmiotowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację uczestnika postępowania wnioskodawczyni wniosła o:

- 1) oddalenie apelacji w całości,
- 2) zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych,
- 3) oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych w apelacji uczestnika.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni uczestnik A. G. (1) wniósł o:

- 1) oddalenie apelacji w całości,
- 2) oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych w apelacji,
- 3) zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika A. G. (1) kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 21 października 2021 r. uczestnik S. G. oświadczył, że pozostawia rozstrzygnięcie obu apelacji do decyzji Sądu i że chciałby materialnie coś zyskać i aby Sąd uwzględnił go w rozliczeniach.

Na rozprawie w dniu 17 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości na okoliczność wartości nieruchomości objętych umowami z dnia 22 maja 1984 r. i 30 kwietnia 1985 r. według ich stanu na datę zawarcia umowy i cen obecnych oraz na okoliczność ustosunkowania się do zarzutów w apelacji uczestnika postępowania co do potrzeby oddzielnej wyceny działki (...).

Pismem z dnia 25 stycznia 2022 r. wnioskodawczyni oświadczyła, że do sporządzonej przez biegłego opinii zastrzeżeń nie wnosi i że nie wnosi o potwierdzenie aktualności operatów szacunkowych dzielonych nieruchomości. Pismem z dnia 2 lutego uczestnik A. G. (1) również oświadczył, że nie wnosi zastrzeżeń do sporządzonej opinii i nie wnosi o potwierdzenie aktualności operatów szacunkowych dzielonych nieruchomości.

Na rozprawie w dniu 24 marca 2022 r. na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. Sąd Okręgowy pominął pozostałe wnioski dowodowe złożone na etapie postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni była w całości niezasadna. Apelacja uczestnika postępowania A. G. (1) zasługiwała zaś na częściowe uwzględnienie.

Sąd II instancji w całości podziela i przyjmuje za własne całość ustaleń faktycznych i prawnych poczynionych przez Sąd Rejonowy, poza kwestią ustalenia wartości zaliczanych na schedę spadkową darowizn poczynionych na rzecz wnioskodawczyni przez rodziców umowami z 22 maja 1984 r. i 30 kwietnia 1985 r. Jednocześnie oczywistym jest, że wzrost tychże wpływa na wysokość dopłaty przysługującej od niej A. G. (1).

W całym toku postępowania nie była podważana możliwość dokonania częściowego działu spadku po R. G. (1) (połączonego z podziałem majątku i zniesieniem współwłasności), zaś na etapie apelacyjnym niesporna była wartość majątku podlegającego podziałowi. Konstatacja ta pozwala na zogniskowaniu rozważań do kwestii podnoszonych w apelacjach, gdyż nie dostrzega się okoliczności pozwalających na ingerencję z urzędu w pozostałe aspekty będące przedmiotem zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Odnosząc się do apelacji wnioskodawczyni, to jak słusznie zauważył Sąd Rejonowy, podstawowym sposobem zniesienia współwłasności jest fizyczny podział rzeczy, o ile nie jest sprzeczny z przepisami ustawy lub ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy, albo pociągałby za sobą istotną zmianę rzeczy lub znaczne zmniejszenie jej wartości (art. 211 k.c., art. 623 k.p.c.). Stąd też zasadnie Sąd I instancji dokonał podziału spornej działki o nr (...), albowiem zgodnie ze sporządzonymi w sprawie opiniami biegłych, rzeczony podział był możliwy i celowy.

W apelacji wnioskodawczyni zarzuca, że z działki o nr (...) nie została wydzielona część siedliskowa wraz ze wszystkimi zabudowaniami, która według wnioskodawczyni miałaby zostać przyznana uczestnikowi. Odnosząc się do powyższego zarzutu przede wszystkim należy wskazać, że zgodnie z łączną opinią biegłych, wskazany przez wnioskodawczynię sposób podziału nieruchomości nie jest możliwy do przeprowadzenia. Na rozprawie w dniu 2 października 2018 r. biegły J. K. wyjaśnił, że nie widzi innego sposobu podziału poza wariantami, które są przedstawione w opinii sporządzonej wspólnie z biegłym J. L.. Biegły oświadczył, że zapoznał się z pismem wnioskodawczyni z dnia 11.06.2018 r., w którym wnioskodawczyni sformułowała pytanie czy według biegłych jest możliwy inny podział części siedliskowej działki nr (...) w szczególności nowopowstałego siedliska budynku mieszkalnego znajdującego się na projektowanej działce o nr (...). Wskazał, że jeśli chodzi o podział tej działki to w grę wchodzi tylko te cztery warianty i że gdyby istniała możliwość innego podziału to biegli by go zaproponowali. Wbrew stanowisku wnioskodawczyni nie bez znaczenia jest też fakt, że uczestnik postępowania nie był zainteresowany otrzymaniem części działki o 112/13, na której znajduje się budynek mieszkalny zajmowany obecnie przez wnioskodawczynię. Uczestnik postępowania posiada bowiem dom mieszkalny pobudowany na nieruchomości stanowiącej jego wyłączną własność. W toku postępowania zainteresowany był wyłącznie otrzymaniem nieruchomości umożliwiającymi mu kontynuację działalności rolniczej na dotychczasowych warunkach. Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności żądanie wnioskodawczyni przyznania zabudowanej części działki o nr (...) na wyłączną własność uczestnika postępowania jest bezpodstawne. Nie jest bowiem tak, że sugerowany przez wnioskodawczynię podział zniwelowałby raz na zawsze istniejący między uczestnikami konflikt sąsiedzki, bowiem uczestnicy i tak nadal pozostaliby sąsiadami. Wbrew twierdzeniu wnioskodawczyni, nie jest również tak, że Sąd I instancji doszedł do przekonania, że proponowany przez nią podział działki nr (...) jest niemożliwy do przeprowadzenia tylko z uwagi na brak zainteresowania takim podziałem uczestnika i że tym samym w nieuprawniony sposób Sąd nadał prymat interesowi uczestnika, pomijając nie mniej ważny interes wnioskodawczyni. Nie tylko bowiem interes uczestnika stoi na przeszkodzie proponowanemu aktualnie przez wnioskodawczynię podziałowi, ale stoi mu również na przeszkodzie sporządzona w toku postępowania łączna opinia biegłych. W ocenie Sądu Okręgowego, formułując zaskarżone rozstrzygnięcie, Sąd I instancji nie nadał prymatu interesowi uczestnika, ale nie mógł też go całkowicie pominąć i przyznać uczestnikowi zabudowaną domem mieszkalnym część nieruchomości, którą nie jest on w najmniejszym chociażby stopniu zainteresowany. Nie

bez znaczenia pozostaje także fakt przysługiwania wnioskodawczyni zdecydowanie większego udziału w dzielonym gospodarstwie, zaś stosownie do art. 623 k.p.c. podział powinien zostać dokonany w miarę możliwości na części odpowiadające wartościom posiadanych dotychczas udziałów.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy nie podziela zawartego w apelacji wnioskodawczyni zarzutu naruszenia art. 233 §1 k.p.c. (w apelacji mowa o § 2 tego artykułu, ale z treści zarzutu wynika, że chodzi o §1) przejawiającego się w dowolnej, a nie swobodnej ocenie dowodów, polegającej na błędnym uznaniu, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do wydzielenia z działki o nr (...) części siedliskowej wraz ze wszystkimi zabudowaniami i przyznania jej uczestnikowi. Jak bowiem wynika z wcześniej poczynionych przez uwag, wbrew twierdzeniom wnioskodawczyni, Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w oparciu o cały zgromadzony materiał dowodowy, a zatem nie naruszył dyspozycji art. 233 § 1 k.p.c. Przeprowadzona przez tenże Sąd ocena materiału dowodowego jest w całości logiczna i zgodna z zasadami doświadczenia życiowego, zaś podniesione w tym zakresie w apelacji zarzuty stanowią jedynie nieuzasadnioną polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając. Zarzuty przedmiotowej apelacji powyższych wymogów nie spełniają. Nawet jeśli istnieje możliwość wyprowadzenia odmiennych wniosków ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.), o ile z tego materiału Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, tak jak tego dokonał w niniejszej sprawie Sąd I instancji.

Nie może być również uwzględniony zawarty w apelacji wnioskodawczyni wniosek o ustanowienie na rzecz kaźdoczesnego właściciela działki nr (...) służebności gruntowej polegającej na odprowadzaniu wody deszczowej z tejże działki do stawu położonego na nowo wydzielonej działce nr (...), ponieważ działka nr (...) nie jest objęta niniejszym postępowaniem. Ustanowienie takiej służebności może nastąpić tylko w odrębnym postępowaniu. Co więcej, powyższe żądanie wnioskodawczyni wyraźnie wskazuje na to, że przyznanie wnioskodawczyni części stawu, wbrew jej stanowisku, było jak najbardziej uzasadnione, skoro ma on istotne znaczenie funkcjonalne dla działek, które są jej własnością. Skoro wnioskodawczyni otrzyma część stawu żądanie ustanowienia służebności jest bezprzedmiotowe.

Wobec powyższego, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w punkcie II. postanowienia Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawczyni jako bezzasadną.

Odnosząc się natomiast do zarzutów zawartych w apelacji uczestnika A. G. (1), są one częściowo uzasadnione.

Pierwsza ich grupa skupia się na problematyce ustalenia wartości przysporzeń poczynionych przez S. i R. G. (1) na rzecz wnioskodawczyni w postaci dwóch nieruchomości w P.. Jak wiadomo, Sąd Rejonowy uznając je za podlegające zaliczeniu na schedę spadkową, przyjął jako adekwatny miernik przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, co wynikało zapewne z faktu nie tyle przekazania tych nieruchomości w formie klasycznej darowizny, lecz opłacenia przez rodziców ceny ich zakupu. Tym samym Sąd I instancji pominął wnioski dowodowe apelującego zmierzające do ustalenia wartości przysporzeń na podstawie opinii biegłego, który miał wycenić nieruchomości wedle stanu na dzień ich nabycia i cen obecnych.

W ocenie Sądu Okręgowego, zmierzające do podważenia takiego toku rozumowania zarzuty apelacji, dotyczące naruszenia art. 684 k.p.c. oraz art. 1042 § 2 k.c., zasługiwały na uwzględnienie. Słusznie podnosi bowiem uczestnik postępowania, że przedmiotem przysporzenia wskutek darowizny nie były środki pieniężne, lecz ostatecznie nabyte nieruchomości.

Jak wskazano bowiem w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 1 sierpnia 1986 r. (III CZP 34/86), przepis art. 1042 § 2 k.c. nie wyłącza dopuszczalności określenia realnej wartości darowizny, dokonanej w formie pieniężnej na podstawie innego miernika niż nominalne wartości określonej kwoty pieniężnej, jeżeli pomiędzy datą dokonania darowizny

a datą otwarcia spadku nastąpił znaczny spadek siły nabywczej pieniądza. Ustalenia realnej wartości darowizny w formie pieniężnej można, stosownie do okoliczności, dokonać biorąc za podstawę przedmioty, które można było w danych stosunkach nabyć za kwoty będące przedmiotem darowizny.

Powyższe stanowisko znalazło potwierdzenie również w późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego, w tym w postanowieniu z dnia 9 maja 2019 r. w sprawie II CSK 545/18, w którym podniesiono, że rolą sądu w konkretnej sprawie jest podjęcie decyzji co do tego jaki miernik dla ustalenia realnej wartości darowizny jest najlepszy i nie należy wykluczać jako miernika wartości nieruchomości nabytej za będące przedmiotem darowizny środki.

W tych okolicznościach, dokonując oceny stanu faktycznego sprawy, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odpowiednim miernikiem wartości będą wartości nabytych przez wnioskodawczynię nieruchomości w P., które w ramach przysporzenia rzeczywiście wzbogaciły wnioskodawczynię. Przesądza o tym w szczególności treść dowodu z jej przesłuchania na rozprawie w dniu 4 lutego 2020 r., z którego jednoznacznie wynika, że nie otrzymała ona darowizny pieniężnej, lecz po prostu stanęła do aktów notarialnych jako nabywca nieruchomości, za które cenę uiścili rodzice (nagranie od 40:10 do 42:00). W tych okolicznościach wręcz konieczne stało się ustalenie wartości przedmiotu darowizny według stanu z chwili jej dokonania, a według cen aktualnych, gdyż przedmiotem przysporzenia były faktycznie nieruchomości, nie zaś środki pieniężne o wysokości wskazanej w aktach.

Tym samym częściowo zasadny okazał się również zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. oraz 286 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z opinii biegłego sądowego, która miała dotyczyć wyceny nieruchomości w P..

Jak wynika z opinii biegłego J. K. wartość nieruchomości objętej umową z dnia 22 maja 1984 r. według stanu na datę zawarcia umowy i cen obecnych wynosi 1.119.000 zł, natomiast wartość nieruchomości objętej umową z dnia 30 kwietnia 1985 r. według stanu na datę zawarcia umowy i cen obecnych wynosi 214.000 zł (opinia biegłego - k. 2164-2192). W ocenie Sądu Okręgowego opinia biegłego zasługuje na uwzględnienie ponieważ jest spójna i logiczna, a przyjęta przez biegłego metoda wyceny nie budzi zastrzeżeń. Zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik postępowania złożyli oświadczenia, że do ww. opinii nie wnoszą zastrzeżeń. Wobec powyższego rzeczona opinia mogła stanowić punkt wyjścia dla dalszych ustaleń Sądu w zakresie wartości podlegającej podziałowi masy spadkowej.

Jednocześnie Sąd Okręgowy w Olsztynie dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości na okoliczność ustosunkowania się do zarzutów w apelacji uczestnika postępowania co do potrzeby oddzielnej wyceny działki (...).

W sporządzonej opinii, odnosząc się do twierdzenia apelującego, biegły J. K. jednoznacznie stwierdził, że nie podziela stanowiska uczestnika postępowania (opinia k. 2158-2163). Biegły nie znalazł podstaw do zastosowania przy łącznej wycenie działek współczynnika korygującego, bowiem porównywana nieruchomość nie odbiegała znacznie od wszystkich przyjętych do porównania nieruchomości co z kolei uzasadniałoby jego zastosowanie. W ocenie Sądu Okręgowego opinia biegłego jest w tym zakresie spójna, logiczna i przekonująca, a wyjaśnienia biegłego, dlaczego nie widzi potrzeby odrębnej wyceny działki nr (...) oraz dlaczego nie uważa za zasadne zastosowanie współczynnika korygującego przy łącznej wycenie, uznał Sąd Okręgowy za wystarczające. Co istotne, w określonym terminie zainteresowani nie wnieśli zastrzeżeń do sporządzonej przez biegłego opinii.

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy oparł się na wartościach nieruchomości ustalonych na etapie rozpoznawania sprawy przez Sąd I instancji, albowiem wnioskodawczyni i uczestnik postępowania A. G. (1) wprost oświadczyli, że nie wnoszą o potwierdzenie aktualności operatów szacunkowych dzielonych nieruchomości, zaś uczestnik S. G. w określonym terminie nie wniósł o dokonanie takowych czynności.

Przechodząc do zarzutu naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego i dokonanie wadliwej oceny jego wiarygodności i w konsekwencji błędne ustalenie,

że mieszkanie przy ul. (...) zostało przez wnioskodawczynię nabyte z własnych środków, w ocenie Sądu Okręgowego powyższy zarzut jest nieuzasadniony.

Po pierwsze, brak jest powodów, aby odmówić waloru wiarygodności dowodowi z książeczki płodów rolnych (k.850-852), która stanowiła podstawą do przyjęcia, że wnioskodawczyni miała własne środki na zakup lokalu przy ul. (...). Wprawdzie uczestnik S. G. wskazał, że był to dokument fikcyjny, to jednak brak jest obiektywnych przesłanek do przyjęcia, że zawarte w tym dokumencie informacje są nieprawdziwe. Dokument ten koresponduje z dowodem z przesłuchania wnioskodawczyni, która przyznała, że nieruchomości w P. nabyła za środki pochodzące z darowizny od rodziców, ale w odniesieniu do mieszkania przy ul. (...) wskazała, że zostało ono nabyte za jej własne środki, na dowód czego przedstawiła książeczkę płodów rolnych, z której wynikało, że uzyskiwała w tamtym czasie dochody umożliwiające nabycie takiej nieruchomości. Brak jest zatem podstaw do odmowy wiarygodności twierdzeniom wnioskodawczyni w tym zakresie. Wobec powyższego brak było podstaw do ustalania w niniejszym postępowaniu wartości lokalu przy ul. (...), albowiem skoro wnioskodawczyni nabyła to mieszkanie z własnych środków, a nie w oparciu o podlegającą zaliczeniu na schedę spadkową darowiznę, wartość tego mieszkania, z punktu widzenia przedmiotu postępowania, jest nieistotna. W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu I instancji.

Wobec poczynienia przez Sąd Okręgowy odmiennych ustaleń w zakresie wartości podlegających zaliczeniu na schedę spadkową darowizn, zaistniała konieczność ingerencji w treść zaskarżonego postanowienia.

Jak wynika z opinii biegłego, wartość darowizn uczynionych przez S. i R. małżonków G. odpowiednio w 1984 r. i w 1985 r. na rzecz wnioskodawczyni z przeznaczeniem na zakup nieruchomości, które podlegają zaliczeniu na schedę spadkową wynosi 1.333.000 zł (1.119.000 zł + 214.000 zł), z czego darowizny poczynione przez spadkodawczynię stanowiły połowę tj. 666.500 zł.

Wobec powyższego, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w punkcie I. tiret pierwsze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie IV. 2 w ten sposób, że ustalił wartość nieodpłatnego przysporzenia poczynionego przez spadkodawczynię na rzecz wnioskodawczyni W. G. (1) na nabycie nieruchomości objętych obecnie księgą wieczystą (...) na kwotę 666.500 zł.

W konsekwencji łączna wartość darowizn poczyniona przez spadkodawczynię na rzecz wnioskodawczyni wynosiła 1.094.000 zł (666.500 zł + 427.500 zł), a na rzecz uczestnika A. G. (1) 233.000 zł. Wartość gospodarstwa rolnego uwzględniającego zwiększenie wartości na skutek podziału działki siedliskowej wynosiła 7.789.526,86 zł (7.703.672,86 zł + 85.854 zł). Wartość masy spadkowej (z uwzględnieniem podziału działki nr (...)) stanowiącej 1/2 wartości całego gospodarstwa rolnego wynosiła zatem 3.894.763,43 zł. Po doliczeniu darowizn zaliczonych na schedę spadkową (tj. 1.094.000 zł + 233.000 zł) wartość ta wynosiła 5.221.763,43 zł.

Wnioskodawczyni i uczestnicy nabyli spadek po R. G. (1) w udziałach po 1/3 każde z nich. Każde z nich zatem powinno otrzymać majątek spadkowy o wartości 1.740.587,81 zł (5.221.763,43 zł : 3), przy czym uczestnik S. G. darował wnioskodawczyni swoje udziały w nieruchomościach stanowiących gospodarstwo rolne. Tym samym w wyniku działu spadku wnioskodawczyni powinna otrzymać majątek o równowartości 3.481.173,62 zł a uczestnik A. G. (1) o wartości 1.740.587,81 zł.

Łączna wartość przyznanych wnioskodawczyni nieruchomości wyniosła 6.386.966,86 zł, przy czym z tytułu działu spadku po R. G. (1) wartość ta wynosi 3.193.483,43 zł (tj. 1/2 z 6.386.966,86 zł). Do kwoty tej należało doliczyć wartość zaliczonych na jej rzecz darowizn, tj. 1.094.000 zł co dało kwotę łączną 4.287.483,43 zł. Wnioskodawczyni zatem przyznano majątek o wartości wyższej o 806.307,81 zł od tego, który powinna była otrzymać (4.287.483,43 zł – 3.481.173,62 zł).

Uczestnikowi A. G. (1) Sąd Rejonowy przyznał prawo własności nieruchomości o łącznej wartości 1.402.560 zł. Przy czym z tytułu działu spadku po R. G. (1) wartość ta wynosi 701.280 zł (tj. 1/2 z 1.402.560 zł). Do kwoty tej należało doliczyć wartość zaliczonych na jego rzecz darowizn, (tj. 233.000 zł), co dało kwotę łączną 934.280 zł. Uczestnikowi

zatem przyznano majątek o wartości niższej o 806.307,81 zł, od tego który powinien był otrzymać (1.740.587,81 zł – 934.280 zł).

Wobec powyższego, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w punkcie I. tiret drugie Sąd Okręgowy zmienił punkt V. zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że zasądził od wnioskodawczynie W. G. (1) na rzecz uczestnika A. G. (1) kwotę 806.307,81 zł tytułem dopłaty związanej z częściowym działem spadku, płatną w terminie do dnia 30 czerwca 2022 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia temu terminowi.

Dokonując zniesienia współwłasności należało mieć na uwadze, że wartość majątku wspólnego podlegającego zniesieniu odpowiadała połowie wartości gospodarstwa rolnego (druga połowa wartości odnosiła się do masy spadkowej). Przy czym o ile wnioskodawczynie swój tytuł prawny do gospodarstwa rolnego wywodziła zarówno z tytułu dziedziczenia (swoją udział 1/3 w masie spadkowej stanowiącej udział 1/2 a prawie własności nieruchomości stanowiących gospodarstwo rolne, jak i z darowizny poczynionej na jej rzecz przez uczestnika S. G. (tj. 1/3 z tytułu dziedziczenia masy spadkowej stanowiącej 1/2 udziału w nieruchomościach oraz 1/2 udziału w nieruchomościach z tytułu podziału majątku wspólnego), o tyle uczestnik A. G. (3) tytuł prawny do tegoż gospodarstwa wywodził tylko z tytułu dziedziczenia (tj. udział 1/3 w masie spadkowej stanowiącej udział 1/2 w nieruchomościach. Dlatego też przyznając uczestnikowi prawo własności opisanych wyżej nieruchomości o łącznej wartości 1.402.560 zł, z czego z tytułu zniesienia współwłasności wartość ta wynosi 701.280 zł (tj. 1/2 z 1.402.560 zł), wartość przyznanego uczestnikowi majątku będzie większa o taką właśnie kwotę, albowiem poza udziałem w masie spadkowej uczestnik innych udziałów nie posiadał.

Wnioskodawczynie otrzymała nieruchomości o wartości 6.386.966,86 zł, przy czym z tytułu zniesienia współwłasności wartość ta wynosi 3.193.483,43 zł (tj. 1/2 z 6.386.966,86 zł). Wartość zaś obecnie posiadanego udziału 1/2 w gospodarstwie rolnym (nabytym od S. G. z tytułu jego udziału 1/2 w majątku wspólnym), tj. poza jej udziałem w masie spadkowej, wynosi 3.894.763,43 zł, a zatem jest mniejsza o 701.280 zł od majątku który w wyniku zniesienia współwłasności otrzymała. Powyższą różnicę należało wyrównać poprzez dopłatę ww. kwoty (tj. 701.280 zł) zasądzając ją na podstawie art. 212 § 1 i § 3 k.c. i art. 623 k.p.c. od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie, co też Sąd I instancji uczynił w punkcie VI. zaskarżonego postanowienia, a zatem brak było podstaw do ingerencji w rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w tym zakresie, ponieważ jest prawidłowe.

Sąd Okręgowy nie dopatrył się materialnych podstaw do obniżenia zasądzonej na rzecz wnioskodawczynie od uczestnika dopłaty, a zatem zarzut naruszenia art. 216 § 2 pkt 1 i 2 k.c. jest zdaniem tego Sądu nieuzasadniony. Zgodnie z jego dyspozycją, w razie braku porozumienia co do spłaty z gospodarstwa rolnego, spłaty przysługujące współwłaścicielom mogą być obniżone. Przy określaniu stopnia ich obniżenia bierze się pod uwagę:

- 1) typ, wielkość i stan gospodarstwa rolnego będącego przedmiotem zniesienia współwłasności;
- 2) sytuację osobistą i majątkową współwłaściciela zobowiązanego do spłat i współwłaściciela uprawnionego do ich otrzymania.

Jak wskazano w postanowieniu Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2013 r. (IV CSK 677/12), art. 216 § 2 k.c. jest przepisem szczególnym nie tylko wobec art. 212 k.c., ale także w wymiarze konstytucyjnym, dlatego powinien być interpretowany ściśle, a żadna ze wskazówek pozwalająca na określenie stopnia obniżenia spłaty nie może być w procesie stosowania prawa pomijana.

W ocenie Sądu II instancji, ewentualne obniżenie spłat stanowi ingerencję w ustawowo chronione prawo własności i może nastąpić jedynie wyjątkowo, gdy przemawiają za tym względy słuszności. Chodzi przede wszystkim o sytuacje, gdy jeden ze współwłaścicieli bierze na siebie trud prowadzenia działalności rolniczej i wiążące się z tym ryzyko gospodarcze, podczas gdy pozostali współwłaściciele, którzy otrzymują świadczenie pieniężne takiego ryzyka nie ponoszą, co przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności może uzasadniać obniżenie zasądzonej spłaty. Taka sytuacja

w niniejszej sprawie oczywiście nie występuje, gdyż nieruchomości przyznane wnioskodawczyni także mają charakter rolny.

Nadto sytuacja majątkowa uczestników, którym nieruchomości przyznano z rozliczeniem spłat, jest wyjątkowo dobra, zaś posiadane przez apelującego nieruchomości (w tym darowane wcześniej przez rodziców), nie pozwalają na przyjęcie wyjątkowej dysproporcji w stosunku do siostry. A. G. (1) nie wykazał nadto, że spłata pełnej wartości udziału zagraża prawidłowemu prowadzeniu gospodarstwa rolnego.

Ostatecznie zaś za oddaleniem jego apelacji w omawianej części przemawia fakt, że wobec uwzględnienia darowizn poczynionych dla wnioskodawczyni w wyższej wysokości, to on będzie beneficjentem wzajemnych rozliczeń, nie zaś jego oponentka, jak było to w przypadku rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego.

Wobec powyższego, w punkcie III. postanowienia, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił apelację uczestnika postępowania w pozostałym zakresie.

Co do wymaganego przez art. 212 § 3 k.c. oznaczenia terminu i sposobu wzajemnych dopłat, ustalono go obopólnie na dzień 30 czerwca 2022 r., przy czym wobec zmiany punktu V zaskarżonego postanowienia przyjęto datę dzienną 30 czerwca 2022 r., która współgra z trzymiesięcznym terminem określonym w punkcie VI postanowienia Sądu Rejonowego. W każdym przypadku nałożono na zobowiązanych obowiązek uiszczenia odsetek ustawowych za opóźnienie w razie uchybienia wskazanym terminom. Mając na uwadze czas trwania postępowania (ponad 5,5 roku) jak i wartość dzielonego majątku, termin ten uznaje się za wystarczający.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., nie znajdując podstaw do odstąpienia od zasady, że w postępowaniu nieprocesowym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie i tym samym w punkcie IV. postanowienia oddalił wniosek wnioskodawczyni oraz uczestnika postępowania A. G. (1) o ich zasądzenie.

W postępowaniu apelacyjnym powstały uiszczone tymczasowo z sum budżetowych Skarbu Państwa koszty sądowe z tytułu wynagrodzenia biegłego za sporządzenie w sprawie opinii w kwocie 6.166,68 zł, które wnioskodawczyni i uczestnik powinni pokryć w równym stopniu, w związku z tym, na podstawie art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 520 §1 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w punkcie V. postanowienia Sąd Okręgowy nakazał ściągnąć od wnioskodawczyni i uczestnika A. G. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwoty po 3.083,34 zł tytułem wydatków poniesionych na opinię biegłego w postępowaniu odwoławczym.

SSO Jacek Barczewski